

A Topolyai Múzeum épülete

Csernik Attila kiállításának meghívója

Kiállítás-részlet Csernik Attila gyermekkönyv-illusztrációival

Ninkov K. Olga

CSERNIK ATTILA GYERMEKIRODALMI ILLUSZTRÁCIÓI

Csernik Attila (Topolya, 1941) a neoavantgárd képzőművészet jelentős vajdasági konceptuális alkotója – a zentai EK Csoport és a szabadka–újvidéki *Bosch+Bosch* Csoport tagja –, valamint az itteni gyermekirodalom sajátos hangvételű illusztrátora. Gyermekillusztrációi egyrészt abba a vajdasági illusztrációs korpuszba tartoznak bele, amely az újvidéki Forum Könyvkiadóban jött létre, másrészt egy tágabb művészeti és iparművészeti kontextusnak a részei, amelynek az elején ott találjuk a szabadkai Geréb Klára Hans Christian Andersen *Az útitárs* című meséjéhez 1922-ben készített meseillusztrációit, valamint Benedek Elek *Mesemondó esték* című kötetéhez rajzolt illusztrációit (Lampel R. Wodianer F. és Fiai R. T. Könyvkiadóvállalata Budapest, 1925),¹ majd a második világháború utáni vajdasági grafikusnemzedék munkáit (NINKOV 2003). Ez utóbbiak, s így Csernik Attila ide köthető tevékenysége is összefüggésben áll a mennyiségileg és minőségileg is csak 1969 után kiteljesedő vajdasági magyar gyerekirodalom felfutásával (HERÉDI 2019). Mindezt egy egyetemes illusztrációs áttekintésben is el lehetne és kell majd helyezni, azonban – ahogyan azt Révész Emese 2014-ben jelleghatóan megfogalmazta – „a gyermek-könyv-illusztráció erdejébe merészkező művészettörténészt a tündöklő rengeteg bűvkörébe vonja, odabenn járható ösvényekre alig lel, a szabadulás útja pedig csak a titkos beavatás révén nyílik meg. A kutató elvezettségére érhető: olyan terepre tévedt, amelyre művészettörténészt alig merészkegetett. A hazai történeti háttérkutatások, az azokhoz nélkülözhetetlen adatbázisok éppúgy hiányoznak, mint az elemzésekhez nélkülözhetetlen korszerű fogalomkészlet.” (RÉVÉSZ 2014) Bízunk benne, hogy mostani írásunk egy nagyobb méretű feltérképezés és kutatás részét képezi majd.

A gyermekkor és az iskoláztatás időszaka

Csernik Attila szülővárosában járt óvodába és általános iskolába. „Nagyon rossz emlékeim vannak ezekből az évekből, háború utáni évek voltak, nehezek. 1948-ban írtak be az elemibe. Ekkor kezdtem el intenzívebben rajzolni. A tanárim dicséretére emlékszem, az jólesett, és már akkor tudtam, hogy a képzőművészet lesz az én választásom. Persze sok görbe út vezetett ebbe az irányba, de mindet végigjártam, és nem bántam meg. A nyolc osztály elvégzése után, 56-ban beiratkoztam a szabadkai közgazdasági középiskolába. Amikor 60-ban azt befejeztem, egy évig tisztviseleként dolgoztam.” Felmerül a kérdés, milyenek voltak a művészettel való első találkozások. „A legelső élményeim az irodalommal kapcsolatban édesanyámhoz kötődnek. Este, ha bírta szusszal, meséket olvasott fel, de sokszor elaludt közben, én pedig kértem, hogy maradjon ébren, és olvasson tovább... A meséskönyveket a könyvtárból kölcsönöztem. Az akkori könyvtár épülete már le van bontva, a mostani tűzoltólaktanya előtt állt, és egy aranyos szemüveges néni volt a könyvtáros. Aztán megtaláltam egyszer otthon Lyka Károly egyik könyvét, sokat lapozgattam és rongyosra olvastam. A kötet címe kimosódott az emlékeim közül, de az biztos, hogy a magyar képzőművészetről íródott...”. Fontos gyerekkori támpontként jelenik meg Topolya 1923-ban felfedezett őstehetsége, Nagypáti Kukac Péter, aki naiv modorban festve Topolya és környékének tanyavilágát örököltette meg. „Nagyon fontos volt nekem a Kukac-kép, csukott szemmel le tudnám rajzolni”. A portré, amely Pajzer Rózsát és Tóth Isaszegi Jánost ábrázolja

1 Geréb Klára meseillusztrációiról a Szabadkán 2014-ben megrendezett *Mese és kontextusai* elnevezésű nemzetközi konferencián beszéltünk az Újvidéki Egyetem Magyar Tannyelvű Tanítóképző Karán. A tanulmánykötetet lásd: https://www.magister.uns.ac.rs/files/kiadvanyok/konf_mesekontextus/MITTKonferencia2014.pdf, de az Art Limes-ben is megjelent egy cikk róla.

fiukkal, 1926-ban keletkezett, tehát a megfestett család Nagypáti korai megrendelője és támogatója volt. Az akvarell, amelynek központjában egy szomorkás, matrózruhás gyermek áll, a Csernik család tulajdonába került. „A képen látható Rozi nénitől kaptam a szelet fehér kenyeret a születésnapomra. A férje akkor már nem élt. Édesanyám mesélte nekem, hogy a fiuk meghalt, és hogy nagyon-nagyon gyászolták...” – mondja Csernik. Ez a kép volt tehát Csernik Attila első képzőművészeti élménye. Azon felül, hogy irányítóként jelezte a konvencionális formáktól, a klasszikus festészettől való elrugaszkodásnak a lehetőségét – amit Csernikben később a montreali élmények erősítettek fel –, abban is szerepet játszott, hogy a képzőművész fontos részévé váljon a Nagypáti-opust a közbeszédbe emelő mozgalomnak. 1973-ban a Képes Ifjúság képviselőtében, Topolya község képviselőtestületének támogatásával megalapította a Nagypáti Kukac Péter-díjat, majd 1985-ben feleségével, Juhász Erzsébettel (Topolya, 1947 – Újvidék, 1998) elkészítette a róla szóló monográfiát.²

„Innen, a nyolcadik évtized végéről úgy tűnik, gyönyörű gyerekorom volt. Tizedik gyerekként csöpörödtem fel, a testvéreim rengeteget kényeztetek, mindig volt valaki a házban, akivel lehetett játszani vagy veszekedni... Mindig volt, aki szeretett vagy kényeztetett. Nagy volt a szegénység, hiszen háborús években nőttem fel. Emlékszem, öt-hat éves lehettem, amikor egy szelet fehér kenyeret kaptam születésnap ajándék gyanánt. Tudtunk a kis dolgoknak örülni: amikor a születésnapom alkalmából a szüleim a nagyszékbe ültettek és verssel köszöntöttek, az enyém volt az egész világ. Szép nagycsaládban váltam boldog emberré. Édesanyám, Gyantár Ilona csodálatos ember, egyszerű, meglehetősen vallásos háziasszony, édesapám, Csernik

József csendes, szorgalmas ember volt. Sose láttam őket veszekedni, sose haragudtak senkire. Apám kereskedő volt, míg a kommunizmus el nem vett tőlük mindent. A szüleim kilenc éhes gyereket neveltek föl békességben, a szeretet volt a vezérfonaluk.” A szeretet, amit útravalóul kapott a szüleitől, egy szívűvölettel is jár, amely ebben a családban nemcsak a szeretetet jelképezi, hanem a kreativitást is. A szív, a szeretet szimbóluma fel-felbukkan a művészetében és az otthonában, sőt a testvérei otthonában is. Feltettük hát a kérdést, honnan ered „Édesanyánk sok szívecskét csinált, amikor Kanadában éltünk, és ismerősöknek ajándékozta őket. Sőt amikor hazautazott, a repülőben minden utasnak adott egy szívecskét. Ezt tőle tanultam, és azóta a szív a saját emblémámmá vált. Igen sokat örököltém édesanyámtól. Egyébként nem nagyon varrogattam, csak öreg korában, mikor már volt ideje ilyesmire, nekem hímezett szép falvédőket és asztalterítőt. Na meg a nagy szívemet is tőle örököltém. Persze, hogy láttam Bogdanka³ szívét is, amit a városban hordoztak, de akkorra nálunk a családban már volt a szívnek kultusza. Mellesleg Bogdanka nagy tisztelője vagyok ma is.”

Csernik Attila az újvidéki Tanárképző Főiskola képzőművészeti szakán diplomázott 1964-ben. „A főiskola a mennyország volt Szabadka után” – meséli. „Hat évtized távlatából csak azokra a tanárookra emlékszem, akik fontosak voltak a számomra, mindenekelőtt a szobrász Soldatovića, a metodikát tanító Karlavariša, az öreg Tabakovića, aki emberileg hatott rám, és művészettörténetet, este aktot tanított. Soldatović nagybetűs ember volt, szerzett nekem ösztöndíjat, hiszen csak így tanulhattam tovább. Kísérte az utamat, ott akart tartani az egyetemen, vele kellett volna dolgoznom, de akkor már más utakat jártam, pedig még segédtanári

2 A Nagypáti Kukac Péter monográfia a Forum Könyvkiadó Intézet képzőművészeti kismonográfia-sorozatában jelent meg.

3 Bogdanka Poznanović (1930–2013) festőművész a belgrádi Képzőművészeti Akadémián végzett 1956-ban. Egyike volt az újvidéki Ifjúsági Tírbűn kiállítóinak, valamint a Polja folyóirat alapítóinak és szerkesztőinek. Az újvidéki Képzőművészeti Akadémia tanáraként dolgozott. Intermediális kísérleteket folytatott, és Jugoszláviában elsőként alkalmazta a videoművészetet az oktatási folyamatban. Újvidék belvárosában 1970-ben valósította meg a hatalmas piros szívet hordozó akcióját, amelynek fotodokumentációját lásd: <https://www.avantgarde-museum.com/en/museum/collection/authorsbogdanka-poznanovic-pe4567/#overlay>

Csernik Attila gyermekkönyv-illusztrációi

Csernik Attila gyermekkönyv-illusztrációi

állást is felajánlott, csak maradjak Újvidéken... Ha elfogadom, talán másképpen alakult volna a sorsom. Rengeteget jártunk vele kiállításokra Belgrádba, szinte havonta mentünk. Akkor már Ács Jóskával kerültem nagyon jó kapcsolatba, jártam a topolyai művésztelepre, de nekem a zentai telep maradt az igazi, ahova mindig érdemes volt elmenni.” Csernik Attilának 1958-ban jelent meg rajza az *Ilfjúságban*, és 1961-ben állított ki először tárlaton a vajdasági egyetemisták és főiskolások kiállításán, a topolyai színház előcsarnokában.

A fantasztikus tünemények

Az újvidéki Tanárképző Főiskola képzőművészeti szakának elvégzése után az 1964/65-ös iskolaévben Csernik a szülővárosában tanított az Április 20-a és a Július 7-e általános iskolákban, majd a gimnáziumban. Tanítványai voltak többek között Nagy László szobrász, Fenyvesi Ottó képzőművész, költő, Baranyi Anna művészettörténész, Soltis Lajos és Kovács Frigyes színészek. Kevésbé ismert tény, hogy ezzel párhuzamosan az óvodában is dolgozott, ami viszont mostani témánk szempontjából érdemel figyelmet. *„Ünnep volt a gyerekekkel foglalkozni”* – vallja. *„Az óvodások annyira felszabadultak voltak, hogy rajzolás közben énekeltek. Az iskolában akkor még tanárnéptárs voltam. Teljesen megnyíltak előttem a tanítványaim. Nekem a gyerek most is egy fantasztikus tünemény, olyasvalaki, akitől tanulni lehet mindenfélét. Nagyon élveztem a munkát, de annyira őszinték voltak, hogy ez blokkolta a saját alkotótevékenységemet. Pedig még műtermet is biztosított nekem Dévics Imre a szülőházam egykor elvett részében. Én, egy taknyos gyerek visszakaptam egy helyiséget az utcai bejárattal...⁴ Nagy élmény volt ez nekem. Nem volt az óriási terem, de lehetett ott dolgozni, függetlenül mindenkitől. Az ott*

elkészített munkáimból lett megrendezve az első önálló tárlatom 1964-ben a topolyai színház előcsarnokában. Mégis úgy érzem, hogy művészi értelemben lebénultam, nem tudtam a gyerekek őszinteségével dolgozni, évek múltak el, mie ismét alkotni tudtam.”

Az alkotói görcsöt végül kétéves montreali tartózkodása oldotta fel. Erről a fordulópontnak számító életrajzokról, illetve a kanadai és New York-i tartózkodásnak az életműbeli jelentőségéről Virág Zoltán interjújában olvashatunk bővebben (VIRÁG). A pop art a virágkorát érte, és akkor volt a világgkiállítás New Yorkban, ott adódott alkalma végigjárni a művésznegyedeket. Ez az élmény teljes egészében megváltoztatta az addigi világszemléletét: *„Felszabadultak a gátlásaim, és csak azt csináltam, ami nekem tetszett”*.

A betűgyár és az illusztráció

Az 1969-es év több személyes vonatkozás miatt is fontos volt Csernik Attila életében: ekkor kötött házasságot Topolyán Juhász Erzsébettel, akit az előző évben niši katonai szolgálata idején jegyzett el; ezek után együtt költöztek Újvidékre, ahol Csernik a Képes Ifjúságban kapott állást, Juhász Erzsébet pedig 1970-ben diplomázott az újvidéki Magyar Tanszéken. (GEROLD 2001; 139). Kassák Lajos munkásságával, amely szintén meghatározó volt Csernik számára, Juhász Erzsébetnek köszönhetően ismerkedett meg a 60-as években. Együtt jártak a feleségénél, Kárpáti Kláránál. Csernik 1972 második felében tervezett kiállítást neki az újvidéki Ifjúsági Tribünre, amit azonban a hatalmas biztosítási ár (bankgarancia) miatt nem lehetett megvalósítani. Kiállításrendezői tevékenysége a 70-es években az újvidéki Ifjúsági Tribünön jelentősnek tekinthető, de feldolgozásra vár, mint ahogyan a Képes Ifjúságban végzett munkája is. Itt szervezte

4 Csernik Attila édesapja szabadkai származású kereskedő volt, akinek topolyai vegyeskereskedése a főutcára nyílt, és annak a sarokháznak volt a része, amelyben a családjával élt. Ebben az épületben, azaz Csernik Attila szülőházában, amely a Fő utca és a Svetozar Miletić utca sarkán áll, ma hentesüzlet működik. Amikor a háború után államosították a vegyeskereskedést, illetve elvették a ház felét, a családfő szélütést szenvedett, ami után tíz évig feküdt betegen, így a feleségére hárult minden feladat. Csernik József 1962-ben hunyt el.

és rendezte minden második évben a *Képes Ifjúság* tárlatait, és a budapesti avantgárd tárlatát is. Ez volt az az időszak, amikor felerősödött az alkotótevékenysége, és bekapcsolódott a különféle művészeti csoportosulásokba, a neoavantgárd művészeti hálózatába. 1969-től tagja a topolyai, 1970-től pedig a zentai művésztelepnek. 1970-ben csatlakozott a zentai EK csoporthoz, 1973-ban a Szabadkán alapított *Bosch+Bosch* Csoportoz.

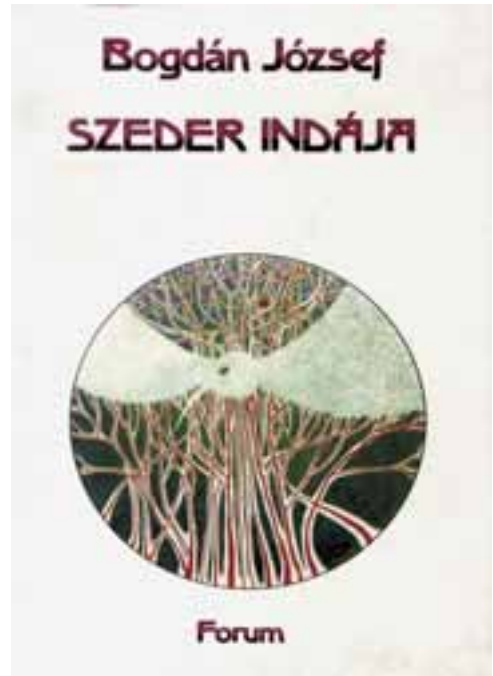
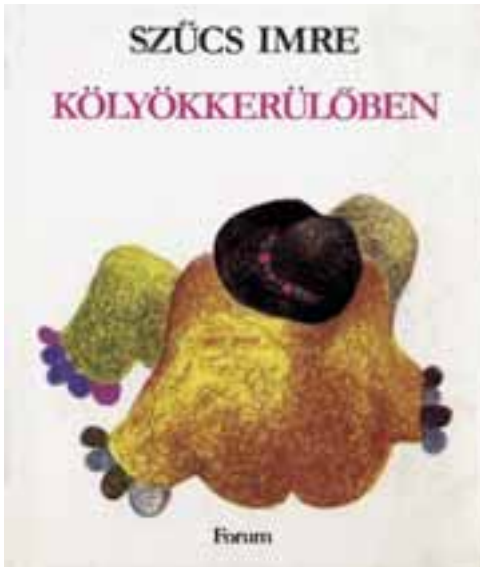
Csernik Attila az újvidéki Forum kiadóházban volt munkaviszonyban nyugdíjba vonulásáig. „Az én munkásságomat meghatározta, hogy egy betűgyárba vetődtem, amelyben a betű volt a legfontosabb. A kézi szedők meg minden... Ott kerültem végleg a szöveg és a betű hatása alá. Alkalmam volt használni a nyomdát, a technikát. Nagyon szerettem ott dolgozni” – vallja. 1969 és 1986 között a *Képes Ifjúság*, 1986 és 1990 között a *Dolgozók*, 1990 és 1993 között a *Magyar Szó*, majd 1993 és 2002 között a *Jó Pajtas* és a *Mézeskalács* grafikai szerkesztője és illusztrátora volt. Ez nemcsak azt jelentette, hogy a „betűgyár”-ban ő maga is „gyártott”, és hogy annál a forrásnál volt jelen harminchárom éven át, ahol az írott szó nyomtatványokban való megjelenésén többen is dolgoztak a képzőművészet területéről, például Kapitány László, Maurits Ferenc, Nemes István, Nemes Farkas Zsuzsa (NINKOV K. 2003), hanem azt is, hogy a vajdasági magyar irodalom, a publicisztika és az írók társasága mindennapi életének a része volt. Itt kezdett el illusztrációkat készíteni, egyrészt azon lapok számára, amelyeket szerkesztett – ezek többsége fekete-fehér rajz volt; másrészt könyvekhez – ahol lehetősége nyílt a színes belső illusztrációk és fedőlapok készítésére. Míg konceptuális művészete teljes mértékben fekete-fehér, gyerekrajzaiban tombolnak a színek. Ez az izgalmas kettősség jellemzi életművét. Gyermekirodalmi munkásságának méltatása eddig ritkán történt meg. A kivételek között szerepel egy 1990-ben és egy 2003-ban megjelent írás, valamint a 2005-ös zentai (NÁRAY 1990; 111, KOVÁCS 2003;

NINKOV K. 2005) és az idei topolyai retrospektív tárlata, amelyen a gyermekirodalomhoz kötődő eredeti illusztrációk is nagy számban szerepeltek. Első könyvillusztrációi 1970-ben jelentek meg a Forum Könyvkiadónál: fedőlap Lévy Endre *Malomkövek* című könyvéhez, Tóth Ferenc *Halál a síkban* című verseskötetéhez, valamint fedőlap és belső illusztrációk Podolszki József *Hinta* című verseskötetéhez. Többnyire a könyv írója kérte fel a közreműködésre, ezért gyakran a munkakapcsolaton kívül erősebb kötődés is létezett közöttük. Így készített illusztrációkat, illetve műmelléleteket felesége, Juhász Erzsébet íróknak könyveihez, akinek művészete – a saját elmondása szerint – jelentős hatást gyakorolt látásmódjára: *Fényben fénybe, sötétben sötétbe*, Forum, 1975 (fedőlap, műmelléletek); *Homorítás*, Forum, 1980 (fedőlap, illusztrációk); *Senki, sehol, soha*, Forum, 1992 (fedőlap, illusztrációk); *Műkedvelők*, második kiadás, Kijarat Kiadó, Budapest, 1995. (fedőlap).

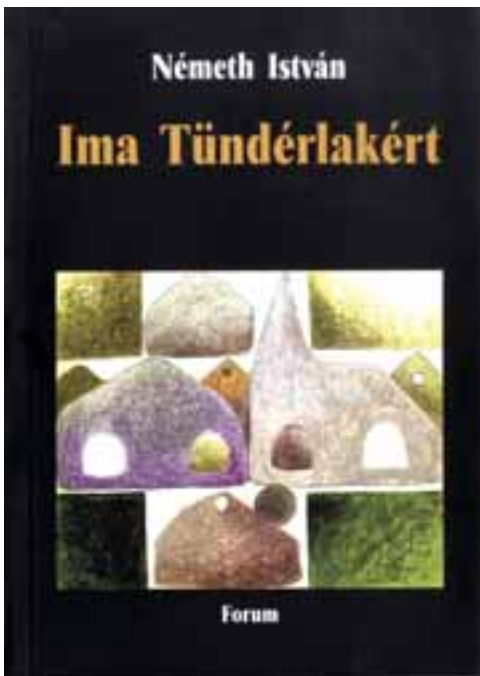
Gyakran előfordult, hogy alkotásai műmellékként és nem illusztrációként jelentek meg. Csernik irodalmi illusztrációi nem szakadnak el más műfajbeli tevékenységének stílusától, képzőművészeti problémafelvetésétől. Az általa készített illusztrációkban és címlapokon visszontlájuk a betűket, és a betűkkel ellátott labdát vagy kezét. Alkotásaiban mindvégig különös jelentőséget kap a betű, mint különálló motívum, például 1975-ben Majtényi Mihály *Betűtánc* és Juhász Erzsébet *Fényben fénybe, sötétben sötétbe* című könyvében.⁵

Elmondása szerint gyermekillusztrációkkal akkor kezdett foglalkozni, amikor megszülettek a gyermekei: Emese 1972-ben és Előd 1976-ban. „Közel kellett kerülnöm a gyerekek lelkivilágához, hogy tudjak nekik rajzolni. Addig, amíg nem voltak gyerekeim, nem is tudtam gyerekeknek alkotni. Most is állítom, hogy akinek nincs gyereke, az még ne rajzoljon nekik, a gyerekekkel élni kell. Ahhoz, hogy kommunikációt tudjál kiépíteni velük, egy kicsit a gyerekek áhítatával, őszinteségével kell fogni a ceruzát, ez

5 Ez utóbbi fedőlapjáért az 1975-ös Belgrádi Könyvásáron harmadik díjjal tüntették ki.

Csemik Attila könyv-illusztráció

Csernik Attila könyvborító illusztrációja

nagyon nehéz, és ritkán sikerül. Igaz, rajztanári képzésben részesültem, nagyon jó tanárom volt Karlavaris, és a gyerekek lelkiületéről, vizuális percepciójáról is sokat olvastam. Persze volt egy-két támogatóm is, így Farkas Zsuzsa⁶ és Mirnics Zsuzsa.⁷ Nagybetűs nevek ezek az én pályafutásom alakulásában” –

vallja Csernik.⁸ „Abban a periódusban, amikor csak illusztrálnom kellett, éreztem igazán, hogy azt csinálom, amit szeretek. Boldog korszak volt az életemben.” Amikor tehát Csernik a gyerekeknek illusztrált, a saját gyermekeiből indult ki, és az általuk szerzett tapasztalattal szólt a többi gyerekhez a vizualitás

6 Farkas Zsuzsa (Újvidék, 1943) publicista, szerkesztő. 1968 és 1992 között a *Magyar Szó* lektora és újságírója volt, 1993-tól a szabadkai szerkesztőség munkatársa, 1970 és 2000 között a lap hetente megjelenő, *Napsugár* című gyermekrovatának szerkesztője.

7 Mirnics Zsuzsa (Bácskossuthfalva, 1940) prózaíró, szerkesztő. 1963 és 1965 között a *Magyar Szó*, 1964 és 1970 között az *Ifjúság/Képes Ifjúság*, 1970 és 1987 között a *Dolgozók* újságírója, 1987 és 1997 között a *Jó Pajtás* és a *Mézeskalács* főszerkesztője.

8 Csernik Mirnics Zsuzsával együtt dolgozott a *Képes Ifjúságban*, és később ő hívta meg a *Jó Pajtás* és *Mézeskalács* illusztrátorának és grafikai szerkesztőjének 1993-ban. Farkas Zsuzsa Nemes István képzőművész távozása után 1994-ben kérte fel a *Magyar Szó* gyermekmellékletének, a *Napsugárnak* az illusztrálására.

nyelvén. Itt idézném Ács József egyik találó megfigyelését, amely Csernik konceptuális munkáira vonatkozik ugyan, de rámutat gyermekien őszinte és játékos alkotói habitusára is: „Művészetszemlélete játékos és merész, új médiumokat keres és talál, a jelentéktelen dolgokat fűrkészi előítéletek nélkül, ezzel példázva a tényt, hogy naponta kezdhettek előről az életünket. A betűk nyelvét szabadítja fel, bevallása szerint ősi hangokhoz kezdetleges képek tapadnak.” (ÁCS 1980; 11).

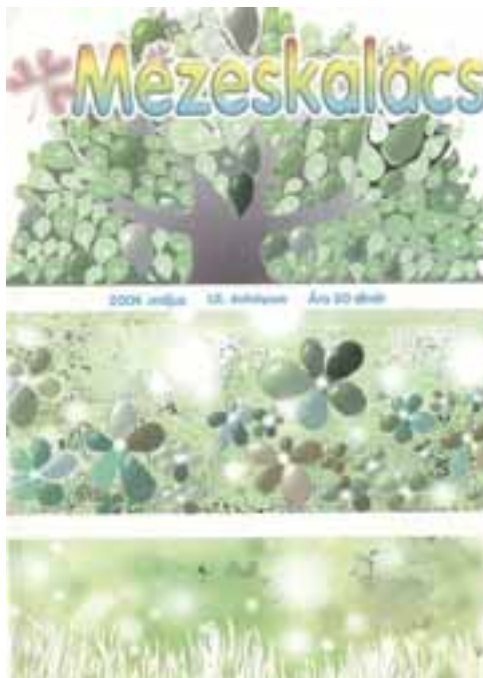
Gyermekkönyvekhez Csernik Attila 1988-tól készített illusztrációkat, például Szűcs Imre *Kölyökkérülőben* (1988), Bogdán József *Szeder indája* (1998), Németh István *Ima tündérlakért* (2000) stb, de már 1988-ban a gyerekekhez szóló illusztrációiból rendezett önálló kiállítása nyílt meg Újvidéken, az iparművészeti kiállítóteremben. Gyermekkönyv-illusztrációiért és formatervezési munkájáért két díjban részesült: Bogdán József *Szeder indája* (1998) és Juhász Erzsébet *A régi ház* (2004) című, általa tervezett kötete elnyerte az év legszebb gyermekkönyve díjat. Az egyedülálló, topolyai nyári szövegillusztrációs gyermektábor képzőművészeti részét 2000-től is ő vezette.

Csernik Attila korai színes gyerekirodalmi illusztrációinak nagy része zsírkrétával készült. A természetutazó foltok nagy felületének textúrája visszakaparásos technikával válik dinamikussá. Az adott formát a kisebb-nagyobb pöttyök teszik könnyedebbé és játékosabbá. Illusztrációinak szinte elengedhetetlen motívumai a szív alakú és az ötszirmú virágok, amelyeknek néha felületkitöltő, máskor formaépítő vagy -bontó szerep jut. Az antropomorf és zoomorf figurák, florális és építészeti motívumok stilizáltan jelennek meg, kevés részlettel, egyszerű tagképző felépítéssel, ami által a színek könnyebben érvényesülnek. Csernik nem tartja fontosnak a tárgyi világ reprezentálását és térben való elhelyezését, így éppen azzal ajándékozza meg a még csak síkban látó gyereket, amivel szükséges. A minimális

motívumból épített kompozíciók jellegzetes eleme időről időre a betű vagy a szövegrész, aminek önreflektáló hatása van, és hidat von a művész két alkotói területe között. Itt sem nyelvi tartalmat közvetít, hanem vizuális értéket. Olyan színes könyvillusztrációival is találkozhatunk, amelyekben a grafikus, rajzos hozzáállás és a betű is kiszorul a festőiség javára, lásd Marija Lovrić *Suncokret* (2003), Juhász Erzsébet *A régi ház* (2004). A lekerekített, öblös, de fluid érzést keltő jellegzetes színtömbök a pop art stíluslemeivel rokoníthatók. Kovács Zita így jellemezte Csernik illusztrációt 2003-as bajai kiállítása alkalmával: „A színek közt sok a zöld, barna, a kék és a lila. A nagy foltokat hagyó kréta mellett a művész gyakran veszi kezébe a formák határait kirajzoló, tusba mártott tollat. Képei nem akarnak az eredeti gyerekrajzokhoz hasonlítani, mégis gyermekien kedvesek ...” (KOVÁCS 2003; 4). Csernik illusztrált gyermekkönyvei egy részénél csupán a fedőlap színes, a belső illusztrációk fekete-fehérek, de ilyenkor is a rajzok egy része kombinált technikával készült. Idővel a számítógép használata esztétikai változást hozott. Ilyen példa *Az ördög és a molnárlegény* című, magyar népmeséket tartalmazó háziolvasmány-kötetnek a fedőlapja és a belső illusztrációi (Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Belgrád, 2003).

A Topolya Község Múzeumában rendezett, *Agart* elnevezésű, 2023. február 8-áig tartó tárlatának egy részében szerepelnek eredeti illusztrációi és az illusztrációival ellátott vajdasági gyermeklapok, könyvek.⁹ A legrégebbi *Mézeskalács*, amely itt lapozgatható, 1988 novemberében került ki a nyomdából. A képzőművész gyermekirodalom-illusztrációit bemutató kiállításrészben különböző gyermekfoglalkozások is zajlanak, ami kivételesen ritka példa egy konceptualista alkotó tárlatán, mint ahogy Csernik Attila életműve is a kivételesen ritka, szeretettel átszőtt, felszabadító kategóriába tartozik.

9 A tárlat címe Csernik Attila közhasználatban lévő nevéből fakad (Aga), a tárlat kurátorai Áva Judith művészettörténész, Vastag Gáspár Hargita múzeumpedagógus és Klajó Adrián képzőművész, arculattervezője Móricz Ildikó képzőművész.

A Mézeskalács című folyóirat borítóképei Csernik Attila illusztrációival

Irodalom

- Ács József: *Gyerekek, színek, játékok – Nagypáti díjasok: a pacseri gyermekművésztelep, Torok Sándor és Csernik Attila* = Magyar Szó, 1980. október 19., 11.
- Farkas Zsuzsa: *A betű bűvöletében. Beszélgetés Csernik Attila Forum-díjas képzőművészünkkel* = Hét Nap, 2005. augusztus 24., 7.
- Gerold László: *Jugoszláviai magyar irodalmi lexikon (1918–2000)*. Forum, Újvidék, 2001.
- Herédi Károly: *A vajdasági magyar gyerekirodalom kezdetei (1925–1969)* = Híd, 2019/7, 102–116 <https://hidkor.com/publication/379-a-vajdasagi-magyar-gyerekirodalom-kezdetei-19251969>
- Kovács Zita: *Csernik Attila illusztrációihoz* = Magyar Szó, 2003. május 3., 4. <http://www.zetna.org/zek/folyoirotok/73/kovacs.html>
- Náray Éva: *Csernik Attila illusztrációihoz* = Híd, 1990/1, 111. https://www.vamadia.rs/sites/default/files/periodika_szam/digitalizalt/hid_1990_01_.pdf#page=112;
- Ninkov Kovacsev Olga: *A vajdasági magyar könyvillusztráció (1918–2000)* = „Az elsüllyedt jelek” I. A 20. századi magyar könyvillusztráció Magyarországhatárain kívül 1918-tól napjainkig. Magyar Képzőművészek és Iparművészek Társasága, Budapest 2003, 5–56
- Ninkov K. Olga: *Betűtánc. Csernik Attila művészetéről első retrospektív jellegű kiállítása alkalmából*. Thurzó Lajos Közművelődési Központ, Zenta, 2005.
- Révész Emese: *Piroska Kiberádiában, A kortárs gyermekkönyv-illusztráció új útjai* = Műút, 2014. január 13. <http://www.revart.eoldal.hu/cikkek/gyermekkonyv-illusztracio/kortars-gyermekkonyv-illusztracio.html>
- Virág Zoltán: *Minél egyszerűbben, minél őszintébben. Beszélgetés Csernik Attilával a zEtna XIII. (Triszkaidekafób) Irodalmi Fesztiválján*. http://www.zetna.org/zek/folyoirotok/142/beszelgetesek_csernik_teljes.htm

Kiállításrészlet Csemik Attila családi fotóival és video-üzenetének képével

